

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Boligen i focus

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1964

Emne: Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Boligen i focus

Boliger! – Flere boliger! – Bedre boliger! – Billigere boliger! – Boligen er en menneskeret! . . . Ja, som Mor Danmark for længst burde have sikret alle sine børn. Forbitrelsen fra de mange, der i årevis har ventet på en selvstændig lejlighed, og ungdommens øgede pres har gjort sin virkning. Men er det alvor nu – med medfølelsen og med løfterne? Med den boligmangel, der er vokset støt siden 1945, og med huslejer i nybyggeriet, som 85 procent af de boligsøgende ikke formår at betale, med en næsten standset sanering af det gamle byggeri – de brandfarlige og usunde beboelser – samt en uhæmmet og tiltagende spekulation i jord og ejendomme har boligproblemet trængt sig i forgrunden i den offentlige og politiske debat. Boligsagen er blevet en folkesag og en samfundssag!

På dagsordenen, men . . . ?

Forståelsen af, at boligproblemetets løsning ikke lader sig udskyde længere, er til stede i vide kredse. Men er den det også hos de ansvarlige for skandalen – hos politikerne i regering og folketing? Vi betvivler det. Med eller mod deres vilje er de blevet tvunget til at beskæftige sig med boligproblemet. Vort største sociale onde er blevet placeret øverst på listen over de politiske hovedspørgsmål, der skal forhandles på Christiansborg i år. Men glem ikke, at det skyldes, at de nugældende boliglove udløber, og derfor enten skal forlænges eller afløses af nye.

Og så skal vi have valg – i år!

Det er hverken for ondsindet eller urimeligt at betragte politikernes iver og velvillighed i lyset også af denne kendsgerning. For det er først på det sidste, deres samvittighed har rørt på sig. Boliglovene skal revideres, og der skal være valg! Er der hermed givet svar på, hvorfor det er gået så galt med boligforsyningen? Er ansvaret for ud-

*Hvornår får vi de lejligheder,
som skiftende regeringer
har lovet forud for hvert af de
sidste fem folketingsvalg,
hr. boligminister*

viklingen blevet erkendt? Vil en ny og rigtig boligpolitik afløse den, der så ynkeligt har spillet fallit?

De løber fra ansvaret!

Regeringens forslag til en ny byggelov fremsat i den 11. time før valget i ædel kappestrid med alle de andre partier, tyder ikke på det. Ikke en antydning af brud med grundprincipperne i den nugældende lov er at øjne. Tværtimod fremgår det klart, at politikerne løber fra ansvaret for boligsituationens forværring og ikke vil eller kan afskaffe boligmangelen. Men det må ikke lykkes dem at forvirre og vække falske forhåbninger hos de boligsøgende endnu en gang. Ansvar for, at vi 19 år efter krigen stadig har bolignød, er deres! De skal anklages for forsyndelserne, både for ikke at have gjort, hvad de kunne, og for at have fejlet groft, når de handlede i boligspørgsmålet.

De skyldige

Boligminister Carl P. Jensens skiftende syn på boligsituationen fremgår af disse vidt forskellige udsagn:

I 1962, da han i et interview blev spurgt: – Kan vi ikke få bygget flere lejligheder?, svarede han kry og tilfreds: – Synes De, det ser så galt ud? En påvisning af, at vi dog har bolignød, afviste han med replikken: – Lad os nu se lidt på nogle tal. De køler så godt!

Men i oktober 1963, et år senere, er det en »fortvivlet« boligminister, der offentligt erklærer: – Jeg kan garantere Dem for, at når jeg kommer hjem torsdag aften (ministerens modtagelse for boligsøgende), føler jeg mig som en forbryder, fordi jeg kan sidde i min egen lejlighed. Fredag og lørdag er jeg ikke menneske.

Sandheden om boligsituationens forværring er, at den regering, den boligminister, de partier og de folketingsmænd, der i dag hykler be-

INDENFOR på Christiansborg
stemte de for boliglovene,
som overlod hovedparten af
boligbyggeriet til de
private bygherrer og medførte
højere husleje

UDENFOR stemte lejere og
boligsøgende imod lovens

kymring og forståelse, er de skyldige. Hvem kan anklages, hvis ikke
de, der affattede boliglovene, som bestemte,

hvor mange boliger, der måtte bygges,
hvem der skulle bygge dem,
hvor pengene til byggeriet kunne skaffes,
og hvor høj huslejen må være.

Sandheden om bolig mangelen er, at boligproduktionen i alle efter-
krigsår har været afhængig af politiske og administrative beslutnin-
ger, undertiden ud fra uvedkommende hensyn. Med boligloven af
1958, der fuldstændigt brød med den sociale linje i den tidligere lov
af 1946, hvormed samtlige partier dengang erklærede bolignøden
krig, har de ansvarlige pådraget sig det tungeste ansvar. Boligloven
af 1958 betød boligbyggeriets overgivelse til de private bygherrers
forgodtbefindende, til privat finansiering til markedsrente i stedet for
statens lån med en rimelig rente og indebar, at det sociale bolig-
byggeri ikke længere skulle bygge mest.

Fuldførelsen af lejligheder har ganske vist sat rekord siden 1958. Målt
med vore nabolandes præstationer er der imidlertid ikke noget at
råbe hurra for. Allerede året efter i januar 1960 måtte daværende
boligminister Kaj Bundvad selv stille spørgsmålet: Kan den jævne be-
folkning betale huslejen i det private udlejningsbyggeri, som flourerer?

De vidste, hvad de gjorde

Kommunisterne advarede mod dette skridt, protesterede og søgte at
standse lovens gennemførelse. Kommunisterne stemte imod loven,
idet de påviste, at følgerne ikke ville blive afskaffelse af boligman-
gelen, men tværtimod en forøgelse heraf, at huslejerne i nybyggeriet
ville blive højere i stedet for lavere. Og kommunisterne anviste en

Sådan sagde vi i 1958...

- Nationalisering af den gamle boligmasse.
- Opretholdelse af huslejestop og opsigelsesforbud.
- Opførelse af mindst 30.000 lejligheder årligt i første 10-års periode.
- Lejeniveauet i nybyggeriet holdt nede ved finansiering gennem statslån til lav rente.
- Nedsækering af de store avancer i byggeindustrien om nødvendigt gennem nationalisering.
- Huslejetilskud til mindrebemidlede i såvel nye som ældre lejligheder.

anden vej. Lejerne lyttede, men ikke politikerne. De lovede flere boliger, men boligmangelen voksede. De talte om billigere lejligheder, men i dag véd enhver, at de er blevet dyrere. Derfor skal de anklages. Politikerne vidste besked, men de ville opgive statens engagement og støtte til boligbyggeriet på trods af en stor boligmangel.

Vi har boligmangel, fordi de ansvarlige ikke har villet afskaffe den! Politikerne lyttede ikke til advarslerne. Til ubodelig skade for alle lejere afviste samtlige partier kommunisternes forslag til en boligstøttelov. Kommunisterne ønskede foranstaltninger til hindring af spekulationen i boligen, til fremme af byggeriet til rimelige huslejer, til fremskyndelsen af saneringen gennem en lovgivning efter retningslinjerne som angivet på modstående side.

Kommunisternes dagsorden med disse anvisninger blev nedstemt. Ved trods protesterne at gennemføre 1958-loven har politikerne derfor eneansvaret for det bitre paradoks, vi oplever nu: et ganske vist noget større boligbyggeri i de sidste år, men alligevel et større antal boligsøgende end nogen sinde, samtidig med at dyre lejligheder i stort omfang står ledige.

De ulykkelige konsekvenser

Politikerne hævdede, at der skulle bygges mere og billigere. Men de fastsatte ikke i loven, hvor mange boliger, der kunne ydes støtte til fra staten. De gav de private bygherrer større byggemuligheder end de sociale selskaber. Resultatet er blevet, at private bygherrer har kastet sig over opførelsen af luksuslejligheder, enten små kostbare etværelses eller meget store lejligheder til de velhavende befolkningsgrupper samt enfamilieshuse.

Den totale ændring, der skete efter 1958-loven, kan aflæses af denne oversigt over bygherrefordelingen:

Kun de færreste unge i København er så lykkelige at have egen lejlighed, når de gifter sig. 65 procent af alle nygifte er uden selvstændig bolig. 40 procent har endnu ikke efter ét års ægteskab egen lejlighed, selv om de har et barn.

Lejligheder opført i hele landet

	Antal 1958	Pct.	Antal 1962	Pct.
Offentlige myndigheder	1100	5	900	3
Boligselskaber	7900	38	7500	22
Private med off. støtte	7400	35	2900	9
Private uden off. støtte	4600	22	22.100	66
I alt	21.000	100	33.400	100
<hr/>				
Etagebyggeri	9100	44	12.000	36
En- og tofamiliehuse	10.300	49	19.700	59
Andet	1600	7	1700	5
I alt	21.000	100	33.400	100

Før gevinstens skyld

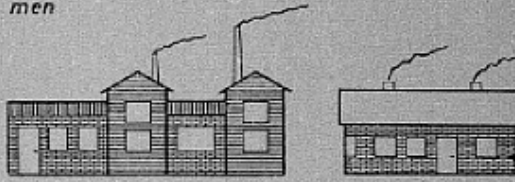
De sociale boligselskaber, hvis formål er at bygge gode, sunde familieboliger til den jævne befolkning, og som ikke bygger med gevinst for øje, opfører nu kun en femtedel af alle lejligheder, medens resten opføres af de private bygherrer, der udelukkende bygger for profitens skyld, eller af folk, der ønsker sig et enfamilieshus. Derfor er vi blevet velsignet med luksuslejligheder, hvis bygherrer er sikret fortjenester, der tillader dem oven i købet at lade lejligheder stå tomme i lang tid, samtidig med at tusinder fortvivlede søger en lejlighed, de kan betale, uden at deres økonomi slås i stykker.

De indførte byggestop

De skyldige i denne udvikling blev i 1960 – altså kun ét år efter 1958-lovens ikrafttræden – betænkelige, men de ændrede ikke kurs. Regeringen indførte byggestop og angav tilmed at ville dæmme op for byggeriets fordyrelse, som de påstod skyldtes sortbørslønninger på

SAMLET BYGGERI I DE SIDSTE 5 ÅR
ialt 90% stigning

men

FABRIKS- OG ERHVERVSBYGGERI
HAVDE EN STIGNING PÅ 243 %
heraf
tankstationer, bank- og hotelbyggeri 167%

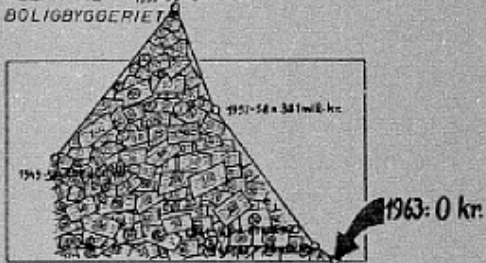
BOLIGBYGGERIET
STEG KUN 50%

Tabell over rentens stigning

STATENS

UDLÅN TIL 1955-56 = 631 mill. kr.
BOLIGBYGGERIET

grund af arbejdskraftmangel. Hvem byggestoppet imidlertid ikke ramte hårdt, var det private spekulationsbyggeri, der vitterligt var »svulmet« op. Kostbart bank-, forsikrings-, hotel- o. l. byggeri udsattes heller ikke for mærkbar begrænsning. Nedskæringen gik først og fremmest ud over det sociale byggeri i de store byer, hvor boligmangelen er størst.

Forbrugsbegrænsning af vort vigtigste behov

Denne hovedløse disposition blev det desuden ikke ved. Trods voksende boligkøer indgik regeringen i 1962 forlig med VK-partierne om forbrugsbegrænsning. I oms-forliget indgik foruden skatten på varer beslutningen om at nedskære boligbyggeriet med 15 procent. For det sociale boligbyggeris vedkommende blev det i praksis en nedskæring på 30 procent. Det sociale byggeri kan bevise, at det i disse år end ikke har fået lov til at opføre blot de 10.000 lejligheder pr. år, som loven forudsatte efter en ændring i 1961.

Hvordan gik det så med billiggørelsen af byggeriet, som politikerne lovede i 1958 og forud for valget i 1960? Her er de absurde resultater. I 1958 var lejen pr. kvadratmeter i socialt byggeri 46 kr., mens lejen i privat byggeri var 65 kr. Men i 1963 var lejen pr. kvadratmeter i socialt byggeri 70–75 kr., mens lejen i privat byggeri var 75–130 kr.

Nybyggeriet blev ikke billigere, men langt dyrere! Skyldes det de almindelige prisstigninger på materialer og højere arbejds løn, som det almindeligvis påstås? Nej, hovedårsagen skal bl. a. søges i den kendsgerning, at regeringen fuldt bevidst om følgerne for huslejen i 1961 tillod renten at stige én procent. Hermed fordyredes lejen umiddelbart med ca. 15 procent, hvad der for en almindelig treværelses lejlighed svarer til 30–40 kr. pr. måned. Rentestigningens virkninger begrænses dog ikke hertil. Den medfører prisstigninger for andet end kapitaludgifter, fordyrer f. eks. alle byggematerialer m. m. Udviklin-

*At det ikke er bip som bap,
hvem der bygger, viser huslejen
i disse to bebyggelser opført
næsten samme tid og af samme
standard.*

*I Arbejdernes kooperative
Boligselskab »Øbrobus» udgør
anskaffelsessummen 50 kr.
pr. kvadratmeter og huslejen
233 kr. pr. måned,
men i det private »Øbrocenters
lige i nærheden er bygge-
prisen 77,60 kr. pr. kvadratmeter
og huslejen 362 kr. pr. måned.*

gen for huslejerne efter 1958 og efter renteforhøjelsen ses af følgende eksempel fra et almindeligt byggeri i denne periode.

I et rækkehusbyggeri for Grenå Boligselskab flyttede beboerne ind i 1. afdeling i 1959. De betalte 187 kr. i månedlig husleje. I 2. afdeling flyttedes der ind i 1961. Dennes beboere måtte betale 225 kr. om måneden, skønt håndværkerudgifterne var de samme som i 1. afdeling. I 3. afdeling, som stod færdig i 1962, betaler beboerne nu 320 kr. om måneden. De bor i nøjagtig samme huse som 1. afdelings beboere, men betaler altså 133 kr. mere i leje end disse. Huslejestigningen udgør som følge af især renteforhøjelsen hele 75 procent!

Tilfældet er ikke enestående, men typisk. Det sammenfatter udviklingen på byggefronten i en nøddeskal, siden liberaliseringen holdt sit indtog i 1958-loven.

Den kendte socialdemokratiske boligmand Hans Andersen har fældet denne dom over sin boligministers værk: – I dag kan jeg se, at intet andet land – og slet ikke i Skandinavien – har ført en så håbløs og tragisk boligpolitik som vi.

Hans partifælle og partisekretær Niels Matthiasen er ikke blidere: – Vore boliglove er hverken skidt eller kanel.

Begge domme blev forkyndt på et diskussionsmøde om boligspørgsmålet på Mols i 1963.

Spekulanternes eventyr

1958-loven blev derimod et sandt eventyr for grund- og byggespekulanterne. Før 1958 øvede staten afgørende og direkte indflydelse på bl.a. grundpriserne i 90 procent af alt boligbyggeri. Men med byggeriets delvise frigivelse fulgte nemlig ophøret af statens dominerende stilling som grundprisgodkendende myndighed. Grundpriserne har ikke siden mødt nogen form for spærring på deres vej opad.

Den eksplosive udvikling fremgår af den officielle statistik over grundprisernes stigning:

	1958	1962	I. halvår 1963
Hovedstaden m. fem forstæder	16,62 kr.	60,46 kr.	66,46 kr.
Københavns amt	9,03 »	24,09 »	25,54 »
Provinsbyer	3,68 »	7,08 »	7,30 »
Hele landet	3,33 »	6,82 »	7,25 »

Det er eventyret om gårde, der er røget op i millioner, og om folk, der blev millionærer på én dag, ja, på timer. De private bygherrer er ikke bekymret for disse priser. De indkasseres hos lejerne, der flytter ind i ejendommene på disse spekulationsgrunde. De betaler renterne og afdragene gennem deres huslejer. Som oftest er det de samme mennesker, der får lang vej til deres arbejdsplads, og derfor belastet med store transportudgifter. De sociale selskaber er derimod pisket til at se på grundprisen, fordi de skal bygge uden gevinst. Jordjobberiet har imidlertid også ramt dem. Deres lejere må ligeledes betale højere husleje.

I ly af boligmangelen

En priskontrol med selve grundlaget for både boligen og arbejdspladsen eksisterer ikke, selv om der er priser, som er steget til det 25-dobbelte på fire-fem år, og skønt jord og boliger er mangelvarer. Politikerne har talt højt om inflationens vederstyggelighed og om nødvendigheden af at stoppe den, men den primære inflationskilde, som grundpriserne er, har de lukket øjnen for og ladet urørt. I stedet har de ivrigt angrebet arbejderløningerne og indført lønstop. Sandheden om det dyre byggeri er, at politikerne har medvirket til fordyrelsen. Hvis regering og folketing ville fjerne ågerrenten fra

*Materialeleverandører,
bygherrer, grundejere og banker
samarbejder og befinder
sig godt i monopolernes båd*

byggeriets lån og standse jordspekulationen, kunne de derimod medvirke til fremskaffelse af lejligheder til en lavere og rimelig husleje.

Den, der meget haver, skal mere gives

En billigørelse af boligbyggeriet sker dog selvfølgelig heller ikke, så længe de private bygherrer, som nu bygger hovedparten af alle lejligheder, får lov til at tilegne sig avancer på op til 40, 50 eller 60 procent om året fremover af den kapital, de har sat i byggeriet. I 1961 genindførte boligministeren nok nogen kontrol med det private byggeri. Den skærer imidlertid kun en lille flis af bygherrerens topgevinster. I ly af bolig mangelen florerer desuden handelen og spekulationen med gamle saneringsmodne huse. Med lovens tilladelse boltrer spekulanter sig i den gamle privatadministrerede boligmasse. For dem er boligen en handelsvare og pengeanbringelse, der afhændes ikke til dem, der har størst behov, men til dem, der kan betale. Lejerne trøster man med, at en dårlig bolig er bedre end slet ingen. På den trøst har generationer af husejere tjent deres penge i de gamle kvarterer. I dag er de sikret en yderligere foregelse af deres årlige indtægter. Ved at modernisere selv i de usleste ejendomme kan de gennem både fire- og fem-dobbelte huslejer tilvende sig ekstrafortjenester, der tilmed yngler, såfremt huset efter moderniseringsoperationen udbydes til salg eller bliver genstand for en ny belåning. Så livlig er ejendomshandelen i dag, at en stor udlejnings-ejendom kan opkøbes af en spekulant om formiddagen for at blive solgt igen om eftermiddagen med 100.000 kr. i udbytte.

De partier, som plejer at lægge hovedet på skrå og gudhengivent taler om arbejdets velsignelse, om det store i at være sparsommelig og om at yde sin arbejdsindsats, er dem, der typisk nok kæmper for, at grund- og ejendomsspekulanter's «frie initiativ» værnes og opmuntres.

Mælkeydelsen skal yderligere forhøjes...

*Huslejeforhøjelsen
i de gamle boliger er fortsat
ønskedrommen
på Christiansborg*

– Sådan en malkeko kan vort højpriste landbrug vist ikke opvise magen til. I en menneskealder har mit kreatur hverken fået pasning eller foder. Kun malkningen har jeg aldrig forsemt.

De ønskede fordyrelsen

Til regeringens egen prisfordyrende virksomhed og forbrugsbegrænsning siden 1958 hører endvidere den huslejeforhøjelse, som 160.000 lejere i socialt byggeri fik i april 1962 efter kommunevalget, da statslånsrenten i ældre bebyggelser blev sat op. Regeringen valgte denne forhøjelse i stedet for en planlagt generel huslejeforhøjelse, som den ikke turde skride til før et kommunevalg.

Kommunisterne har ret og pligt til at anklage de skyldige for denne politik, der har forøget bolig mangelen og fordyret huslejerne. Sandheden må kendes af alle, fordi de ansvarlige ikke agter at lægge kursen om, men vil fortsætte, hvor de begyndte i 1958. Anklagerne findes tilmed i regeringspartierne egne rækker. Førmtalte socialdemokratiske boligmand Hans Andersens bitre udbrud på et bolig møde fortjener at blive kendt: – Jeg har bare været så ungdommelig og naiv, sagde han, at jeg troede, at det, der stod i Fremtidens Danmark (socialdemokratiets efterkrigsprogram) i 1945 om boliger som en menneskeret, og de lyse, sunde forhold, vore børn skulle vokse op i, var sandt, og at det parti, jeg tilhørte, ville føre det igennem . . . Man kan kompromis sig så langt, at man kompromitterer sig. På samme møde betegnede han sin partifælle boligministeren således: – Han er så villig som en pige i maj for at tækkes de radikale.

Kommunisternes karakteristik og forudsigelser om byggeloven samt huslejeloven af 1958 som love, der ville fremme spekulationen, forværre bolig mangelen, fordyre byggeriet og samtlige huslejer, øge og ikke formindske forskellen mellem det ældre og det nye byggeris huslejer, har desværre slået alt for godt til.

Byg mere – byg billigere!

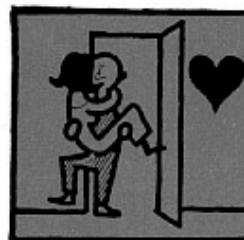
Kommunisterne har konsekvent i hele denne periode fulgt linjen i deres alternative forslag, som de andre partier forkastede i 1958. Da

virkningerne af 1958-loven hurtigt viste sig at blive værre end ventet, foreslog kommunisterne i 1960, at der straks blev frigivet 10.000 lejligheder af det sociale byggeris projekter. De andre partier stemte forslaget ned. Da regeringen indførte byggestoppet i 1960, tog kommunisterne straks initiativet, krævede det ophævet og anbefalede boligministeren at udarbejde og fremsætte forslag om indskriden mod urimelige priser og avancer i byggeriet, mod urimelige lejeansættelser i nybyggeriet samt at overlade alt etagebyggeri til kommunerne og boligselskaberne. Kort tid herefter fastslog kommunisterne, at det årlige boligbyggeri måtte sættes op til 35.000 lejligheder, og at billige huslejer skulle sikres ved at yde byggelån til fire procents rente. Men de andre partier ville ikke høre tale herom.

Hvorfor vi har bolignød

De ansvarlige for 19 års boligmangel undskylder sig med, at der ikke har kunnet skaffes flere lejligheder, at der er blevet bygget så meget, som kapaciteten har rakt til. De tyer endog til påstande om, at vi hverken har boligmangel eller bolignød, men at den ægede efterspørgsel kun er et udtryk for stigende levestandard. De søger rygdækning i postulater om, at det er unødvendigt at bygge mere, og hævder, at vi blot skal fordele den eksisterende boligmasse bedre. Boligmangelen er kunstig, fordi huslejestoppet i de ældre boliger forhindrer naturlig omflytning og bevægelighed, hører vi oftere og oftere. Hvad de omhyggeligt fortier er imidlertid, at kampen mod boligmangelen er blevet en march på stedet, fordi der i intet efterkrigsår er blevet bygget, hvad arbejdskraft og materialer tillod. Sandheden er ilde hørt, men beviserne er klare.

Ifølge ministeriets egne mål, opstillet i 1945, skulle der for at komme den dengang eksisterende boligmangel til livs opføres 30.000 boliger årligt i en fem års periode. Derudover påvistes det, at der for at til-

Kun halvdelen af de unge ægtepar har egen bolig, når de bliver gift

fredsstille en beregnet vækst i behovet yderligere i fem år ligeledes måtte opføres 30.000 lejligheder om året. I løbet af de første 10 år skulle der fremskaffes 300.000 boliger. Men hvordan gik det så med deres prognose?

I 1950 ved første femårsperiodes udgang var der kun opført ca. halvdelen af det opstillede mål på 150.000 boliger, nemlig ganske nøjagtigt 73.475. Først i 1956 nåedes femårs målet. I intet af de ti år byggedes der 30.000 lejligheder! Tiåret sluttede i 1956 med i alt 165.000 lejligheder, altså med et årligt byggeri på gennemsnitlig 16.500 lejligheder i stedet for 30.000. De følgende år byggedes der 21.000 i 1957, 23.000 i 1958, 26.000 i 1959, og i 1960 opførtes 28.000 lejligheder. Først så sent som i 1961 passerede byggeriet 30.000 lejligheder årligt. Hertil kom, at den beregnede tilvækst, ændringer i befolkningsstrukturen, bl. a. større vandring fra land til by, højere levealder og lavere giftealder viste sig at være stærkt undervurderet.

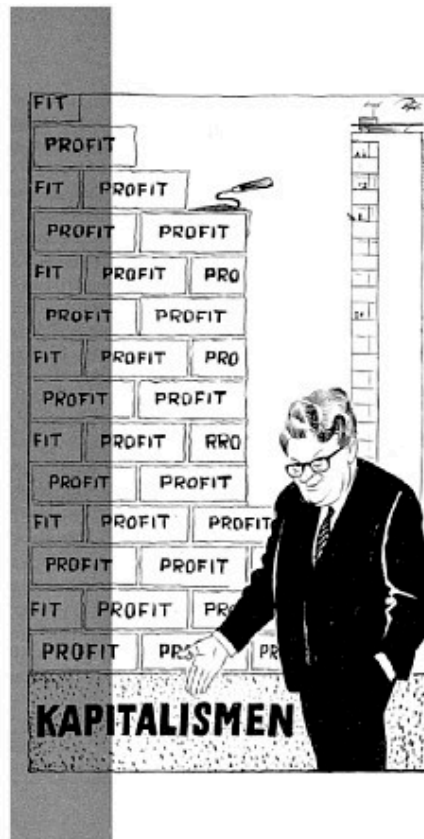
Den vigtige brik

Boligmangelen kom af disse årsager til at vokse. Men kunne der være bygget mere? Ja, absolut, hvis ikke regeringen bevidst havde anvendt byggeriet som regulator for landets samlede økonomi. De ansvarlige tillod netop ikke, at der byggedes mere. De sagde, vi havde ikke råd, snakkede om valutaunderskud og regulerede byggeriet ved hjælp af arbejdsløshed.

I årene 1947–54 gik ca. 22.000 bygningsarbejdere arbejdsløse hvert år, mens boligmangelen voksede.

Arbejdsløsheden i byggefagene dokumenteres af den officielle statistik. Her er dens tal:

1951-55	1956-57	1958	1959	1960	1961	1962
11,1	15	13,7	6,3	4,3	4,1	1,8

En bygning vi rejser ...

Boligminister Carl P. Jensen mener ikke, at der er parlamentarisk basis for standsning af spekulationsbyggeriet

Boligministeren: Politik er det muliges kunst. I velfærdskongeriget Danmark bygger vi på dette fundament, og derfor er det umuligt at ændre boligpolitik.

Havde bygningsarbejderne derimod fået lov til at arbejde, kunne de i disse år ifølge murerforbundets formand Hans Jensen mindst have opført 130.000 flere lejligheder.

For fuldstændigheds skyld skal tilføjes, at der på samme tid blev opført militærbyggeri for 150 millioner kr. årligt, hvilket svarer til et byggeri af ca. 3000 lejligheder pr. år. Det fandt man at have råd til!

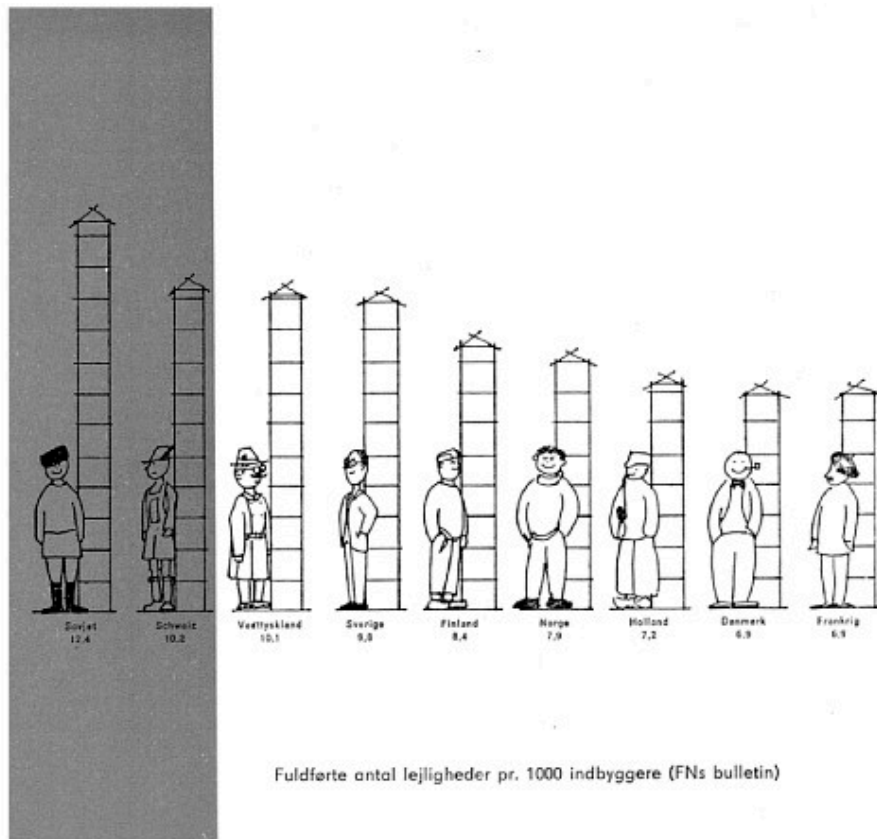
50.000 lejligheder pr. år

I dag rækker byggekapaleten til langt flere end 30.000 lejligheder årligt. Kommunistisk Parti, som lige siden 1945 har kæmpet for at få bygget det antal, som er fornødent, for at enhver, der ønsker det, kan få selvstændig lejlighed, har sidst i sin henvendelse til regeringen i maj 1963 forlangt opført 50.000 boliger om året. Boligministeren, som ved den lejlighed nægtede muligheden heraf, har nu, da han hører valgklokkerne ringe, dog erklæret, at der må tilstræbes 40.000.

Men det haster meget. Ikke mindst vigtigt er det at kræve, at det bliver lejligheder, der kan betales af folk med almindelige indtægter. De store fødselsårge melder sig netop nu og frem til 1970 på boligmarkedet. Sker der ikke en samfundsindsats af dimensioner nu, må der imødeses en katastrofal situation. Boligsagen er blevet samfundets vigtigste anliggende. Det skal og kan løses!

De kan, hvis de vil

Politikerne og samfundet kan løse boligproblemet, hvis de forøger investeringerne i boligbyggeriet. I øjeblikket befinder Danmark sig nederst i rækken af europæiske lande med hensyn til samfundsmidlernes anvendelse til dette formål. Kast blikket på den følgende oversigt udarbejdet af FNs økonomiske kommission over opførte boliger pr. 1000 indbyggere i 1962.

Fuldførte antal lejligheder pr. 1000 indbyggere (FNs bulletin)

Sovjetunionen 12,4	Sverige 9,8	Holland 7,2
Svejts 10,2	Finland 8,4	Danmark 6,9
Vesttyskland 10,1	Norge 7,9	Frankrig 6,9

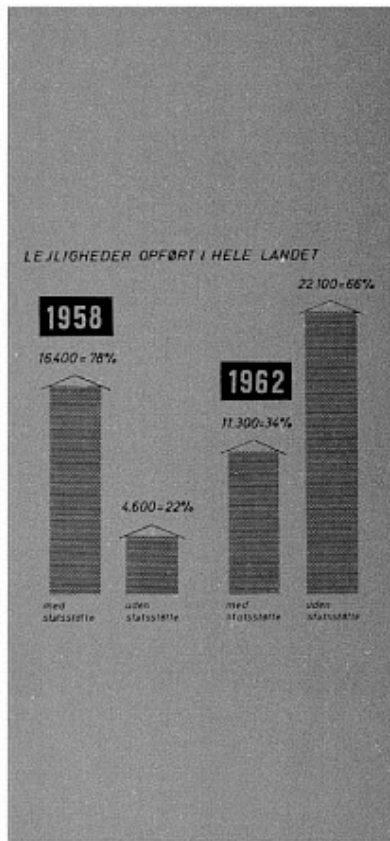
Og Danmark anvender kun 3,1 procent af nationalproduktet til boliger, hvorved vi også er placeret i bunden på linje med lande som Grækenland og Portugal.

Kommunisterne mener, at boligens dårlige plads i samfundsøkonomien nu ubetinget må ændres! Med opførelsen af mindst 50.000 boliger om året, ved at staten igen påtager sig at yde lån og gennem at garantere en fast og rimelig rente (højst fire procent), vil der kunne tilbydes alle en bolig til en overkommelig husleje.

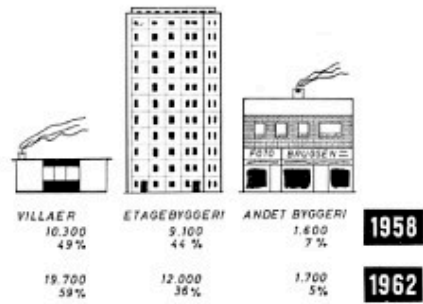
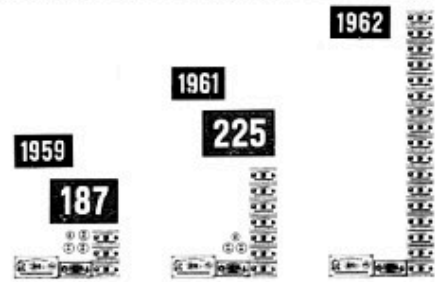
Øjeblikkelige forbedringer

I en ny kommende lov må der umiddelbart drages omsorg for, at etagebyggeriet får fortrinsret. Vi underkender ikke enfamiliehusets egnethed og gode egenskaber som boliger for familier med børn. Men det er samfundsmæssigt og nationaløkonomisk dyrere og for kostbart for de fleste. Sørger man i første række for at frembringe etagelejligheder, vil man se parcelhusbyggeriet flove af. Dets opblomstring skyldes for tiden lige så meget savnet af det tilstrækkelige antal lejligheder i udlejningsejendomme som et brændende ønske om »eget hus«. Mange har simpelt hen set det som eneste udvej for at komme under tag.

For at sikre det størst mulige boligbyggeri til en rimelig leje må der hejses stop over for enhver art af luksusbyggeri, såvel etage- som villabyggeri. Totalt stop må indføres over for det helt nytteløse og farlige militærbyggeri. Bank-, forsikrings-, hotel- og lignende erhvervsbyggeri må ligeledes vente, til boligmangelen er udryddet.

HUSLEJENS BEVÆGELSE DA RENTEN STEG 1% **320**

Der er penge nok!

De, som tvivler på muligheden af, at landet har råd til et storstilet boligbyggeri, må tænke på, at det ikke er pengene, der er mangel på. Regering og stat kan uden vanskelighed skaffe de fornødne midler til boligbyggeriets finansiering. Regeringen bestemmer over skattepengene, råder over talrige fonds, kan bruge disses overskud, der sammen med statsregnskabets overskud rigeligt kan dække udgifterne ved boligbyggeriets finansiering.

Et særligt boligfond, som SF-partiet nu foreslår, er ganske overflødig. Dets ønske om at overføre indtægten af den upopulære tvangsopsparing til en sådan, tjener jo i øvrigt blot til at legalisere og godkende regeringens forbrugsbegrænsende indgreb. Riget har penge. Herom vidner også anvendelsen af 1800 millioner kr. om året til oprustningen. Alene militærmillionerne kan dække finansieringen af den af kommunisterne foreslåede boligproduktion.

Hvad boligbyggeri koster staten

Alle hidtidige bitre erfaringer viser, at boligproduktionen ikke kan overlades til »kræfternes frie spil«. Intet parti herhjemme ville for eksempel i 1946 godkende, at »nok har den, som nøjes«. Samtlige partier gik den gang ind for gennem en byggestøttelov at sikre et bestemt boligbyggeri til nedkæmpelsen af boligmangelen og tvivlede ikke om, at det måtte ske ved at yde statslån til en billig rente. Gennem statslån og huslejetilskud blev huslejen i nybyggeriet til dels gjort uafhængig af fremstillingsprisen, og boligforsyningen blev anerkendt som led i samfundets sociale forpligtelser. Med denne boligpolitik blev en voksende del af nybyggeriet unddraget de usikre private kapitalinteresser. I årene frem til 1958 ydedes der med regeringens billigelse gennemsnitlig 400 millioner kr. om året til lån i boligbyggeriet, for eksempel 258 millioner kr. i 1949, 634 millioner kr. i

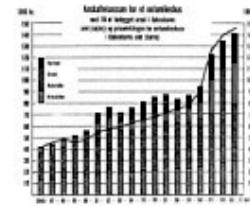
1955, 381 millioner kr. i 1957. Men med loven i 1958 begyndte man at afvikle statslånene for bevidst at tilstræbe et frit boligmarked på trods af bolignøden. I 1961-62 begrænsedes statslånene til 81,4 millioner kr. for at dale til 35,6 millioner kr. i 1962-63. I 1963 ydedes der intet. I alt udgjorde statens samlede udlån i henhold til alle tidligere byggestøttelove i 1962 5260 millioner kr. Men lån er jo ikke som demagogisk påstået af VK-partierne ensbetydende med tilskud. Statens lån har ikke betydet den udgift for staten, som de angiver. Lån skal betales tilbage til staten. Den får afdrag og renter i indtægt af dem. Den reelle udgift for staten kan for tiden opgøres således:

Driftstilskud (der har afløst den tidligere lave rente)	51,4 millioner kr.
Finansieringstilskud for mindstbemidlede	12,0 millioner kr.
Huslejetilskud til børnerige	10,8 millioner kr.
Huslejetilskud til folkepensionister	6,5 millioner kr.

Statens samlede årsudgifter til boligstøtte er altså med de knap 100 millioner kr. om året så milevidt fra den milliardudgift, som de borgerlige har fablet om i deres kamp mod statens aktive engagement i boligbyggeriet. Deres forlangende om at blive »fri for statens barnepigepolitik«, som de i 1958 fik erstattet med den højtpriste »private forretningspolitik« har kostet lejerne dyrt. Ikke desto mindre fremturer de nu igen med angreb på »Eggerød bank«, som de benævner statslånsvirksomheden. Kampagnen til fordel for den private kapital og profitmagerne føres nu under feltråbet: »Huslejen er for lav. Borgerne må betale boligens virkelige pris.«

Hvem skal nu betale?

En familieejlighed koster i dag ca. 64.000 kr. at opføre eller fire gange en gennemsnitlig arbejderårsløn. Med privat finansiering og med topfortjenester til private bygherrer overstiger huslejen så af-

Se det store bop
i byggepriserne fra 1958,
som skyldes grundprisen,
renten og kursfaldet

gjort, hvad jævne indtægter kan klare. Enhver med fornuften i behold vil afvise de borgerliges horrible recept. Deres sidste forslag om at give enhver lejer mulighed for at blive ejer af sin lejlighed er ikke mindre uhyrligt, men til gengæld afslørende. Kan man få boligerne revet ud fra enhver samfundskontrol og indflydelse, vil pengemænd, højfinans og spekulanter yderligere kunne beriges og styrkes. Hvorledes de i øvrigt i praksis tænker sig at administrere en slig ordning i en ejendom, hvor for eksempel kun 10 eller 20 af 60 lejere har råd eller lyst til et ejerskab, er svært at se. Hvad med varmepasningen, tagreparationen, trappemalingen, den udvendige vedligeholdelse etc.? Intet forsømmes dog fra den side for at skjule de virkelige årsager til byggeriets fordyrelse. Skønt vidende om, at kapitaludgifterne sluger ca. 75-80 procent af boligernes pris, og at renter og afdrag i meget væsentlig grad er bestemmende for huslejens størrelse, fører de borgerlige alle hænde udflugter til torvs for at svække lejernes interesse for den ændring af boligpolitikken, som de modsætter sig med næb og klør.

Til deres veltilrettelagte vildledning hører påstanden om, at arbejdslønnen er den fordyrende faktor. Intet er mere falsk, og murerforbundets formand m. fl. har givet svar på tiltale. Beviset for argumentationens urigtighed fremgår af, at om så mureren i dag arbejder helt gratis, vil huslejen i nybyggeriet kun kunne nedsættes med 16-20 kr. pr. måned. Strækker mureren sig mindre vidt og nøjes med en 10 procents lønnedgang, betyder dette med den nuværende timeløn et nedslag på 1,70 kr., skriver én krone og halvfjerds øre, pr. måned! Den samlede arbejdsløn er således for intet at regne mod, hvad renten derimod betyder for byggeriet. En nedsættelse af denne med én procent medfører i dag 35-56 kr. lavere månedlig husleje. Men da renten er politisk bestemt, foretrækker politikerne at angribe lønningerne. Regeringen har bevidst begrænset forbruget af boligen gen-

nem høj rente og har ladet millionerne rulle over til de besiddende, banker, sparekasser samt disses kapitalejende kunder.

Kommunisterne har ikke sporet nogen anstrengelse for at få renten nedsat. Sammen med kravet om, at staten skal vende tilbage til statslånslovgivningen, indgår det som et aktuelt vigtigt punkt i kommunisternes boligprogram. Vi anskueliggør gerne betydningen af en rentesækning med et eksempel.

Som før nævnt kan anskaffelsessummen for en lejlighed anslås til ca. 64.000 kr. i hovedstadsområdet. Med en rente på 7 procent, og den har endda været oppe på 8 procent, udgør renteutgiften da 4200 kr. årligt. Efter reglerne for socialt byggeri skal der optages lån til dækning af ca. 60.000 kr. Afdragene på disse beløber sig til 140 kr. De almindelige driftsudgifter udgør 1200 kr. I alt bliver huslejen for en sådan normal familiebolig derfor 5540 kr. eller 460 kr. pr. måned. Med en rente på 4 procent, som kommunisterne foreslår fastsat for boligbyggeriet, bliver udgifterne derimod kun 2400 kr. i renteutgift, 400 kr. i afdrag og 1200 kr. i driftsudgift, i alt 4000 kr. i årlig husleje eller 330 kr. pr. måned. Dette svarer til en kvadratmeterpris på 50 kr. mod nu 70 kr. Eller lad os vælge en treværelses lejlighed i provinsen, hvor huslejen i dag kan være 360 kr. månedlig, fordi der skal svares en rente af lånene på $7\frac{1}{2}$ procent. Hvis denne imidlertid sænkes til 4 procent, vil renten af lånene formindskes med over 40 procent, og huslejen vil tilsvarende blive over en tredjedel mindre. Lejligheden vil kunne udlejes for 228 kr. i stedet for nu 360 kr., altså 132 kr. mindre i månedlig husleje. I ingen af eksemplerne er de særlige huslejetilskud, som nogle er berettiget til efter reglerne herom, fradraget.

Sjakren med boligen må ophøre!

Bag kommunisternes boligprogram og kamp for en ny boligpolitik ligger opfattelsen af boligen som en menneskeret, der ikke skal gøres

*Licitationsordningen -
den moderne mestergris -
der har fordyret bolig-
byggeriet*

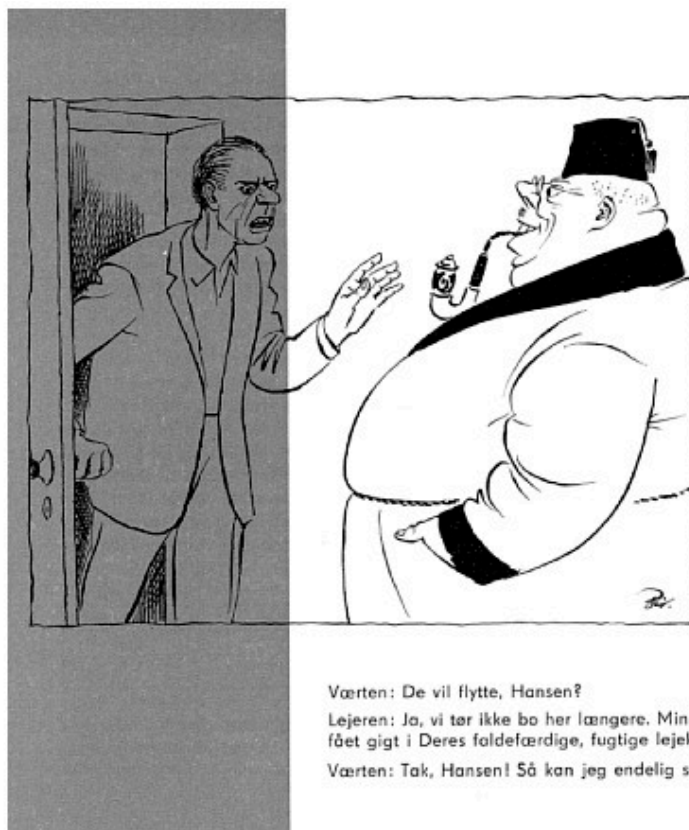
til genstand for køb og salg, for ikke at tale om sjakren. I dag er den en vare, der handles og spekuleres med, medens den efter kommunisternes mening bør betragtes og behandles som et socialt gode, en livsfornödenhed for menneskene, som skoler, hospitaler og læreanstalter er det. Ligesom disse er boligen uundværlig for menneskenes sundhed og dygtiggørelse – for hele deres trivsel. Af den grund kan og bør samfundet ikke frigøre sig for sine pligter til at yde støtte til boligen på linje med udgifterne til sundhedsvæsen og uddannelse, men må lade det offentlige betale for forskellen mellem, hvad en lejlighed koster, og hvad folk kan betale.

Hvem har råd til huslejeforhøjelse

Heraf fremgår, hvorfor kommunisterne fra første færd har afvist og stadig væk vil modsætte sig de borgerliges krav om huslejeforhøjelse, som de påstår er nødvendig at gennemføre i de ældre lejligheder for at frigøre flere boliger og sikre en bedre fordeling af boligmassen. Men huslejestoppet frigiver intet. I København ville højst 5000 lejligheder på fem værelser og derover være til rådighed, hvis en huslejeforhøjelse tvang enlige lejere til flytning til en mindre lejlighed. Statistikken viser den nuværende bestand af disse boliger med én og to beboere.

Antal beboere	4 værelser	5 værelser	6 vær. og derover
1	3670	960	400
2	12100	3360	1420

Boligmisereen løses ikke med en kæmpeflyttedag og en huslejeforhøjelse. De velhavende vil fortsat have råd til at blive boende. I værste fald vil derimod en folkepensionist blive tvunget på gaden, eller

En god lejlighed!

Regeringspartierne er blevet enige med de borgerlige partier om lejeforbøjelser på indtil 25 procent på genudlejlninger af gamle lejligheder

Værten: De vil flytte, Hansen?

Lejeren: Ja, vi tør ikke bo her længere. Min kone har fået TB, og jeg har fået gigt i Deres faldefærdige, fugtige lejekaserne!

Værten: Tak, Hansen! Så kan jeg endelig sætte huslejen 25 procent op!

en familie med børn må flytte tilbage til den mindre lejlighed, de måske kom fra, fordi en højere husleje ikke kan betales af dem. Talen om, at huslejen er for lav, må manes i jorden tillige med agitationen for, at huslejen »skal udgøre« en ugeløn, 20 eller 25 procent af indtægten. I førkrigstidens byggeri under fri lejeudvikling, hvor ganske rigtigt nogle, men ikke alle lejere anvendte en fjerdedel eller en femtedel af indtægten til husleje, skete der samtidig en vældig vækst i antallet af toværelses lejligheder – i årene 1925-40 med hele 65 procent. Herom siger vi i dag, at det var dårligt. Altså dårlige boligvaner, overbefolkede lejligheder eller skjult bolignød. Kunne det ikke tyde på, at de 10 procent, der i gennemsnit anvendes nu, er et mere rimeligt beløb? I den forbindelse må man ikke glemme, at huslejudgiften ikke kan rives ud af sin sammenhæng med de øvrige udgifter i husholdningsbudgettet, hvor skatten sluger en langt større part af lønnen end før, ligesom varme- og transportudgifter lægger beslag på en større andel end tidligere. Allerede i 1958 måtte pristalsfamilien bruge 43,4 procent af indtægten til husleje og ovennævnte poster imod kun 30 procent i 1938. Oms'en og den bundne opsparring og nu de sidste afgiftsforhøjelser har bestemt ikke forrykket tendensen i gunstigere retning. Fremfor alt skal kravet om husleje-forhøjelse blot tjene det formål at hindre statsmagten i at vende tilbage som långiver til byggeriet, og imødekomme grundejernes ønske om mere gevinst af deres pengeanbringelse, at bevare boligen som udbytningsobjekt, at opskrue dens værdi for at den skal kaste mere af sig i handel og vandel. En frigivelse af huslejerne nu med en voksende bolignød vil føre til endnu mere usikre og ulykkelige forhold for mange lejere. Fra Finland véd vi, at en frigivelse af huslejerne i Helsinki i 15 procent af tilfældene medførte lejestigninger på 75 procent. Sporene skræmmer. Huslejestop er desuden en slet valgt betegnelse for den virkelige udvikling på huslejeområdet. Med de lovmæssige stig-

Op ad velfærdstrappen...

*Efter at regeringen
har bebudet villighed
til overvejelse
af trinvis huslejeforhøjelse,
kræver grundejerne
nu lejen 30 procent op*

- Trinvis huslejeforhøjelse? Ja, tak! Men vi husejere tager tre trin ad gangen!

ninger i 1951, 1955, 1956, 1957, 1959 samt 25 procents stigningen ved genudlejning efter omsforliget i 1962, er huslejen steget med 100 procent siden 1939! Husejernes jammer er der derfor ingen grund til at tage særlig højtideligt. Huslejeforhøjelse i det ældre byggeri er intet middel til at løse nogen del af vore problemer. Huslejen i nybyggeriet bliver ikke billigere heraf. Huslejen i nybyggeriet er siden 1958 steget med over 50 procent. Lønningerne viser i samme tidsrum en stigning i årslønnen på 38 procent!

Vi behøver en ny boligpolitik

Hver sjette dansker søger i dag en bolig. Bolignøden er som et isbjerg, hvor de ni tiendedele skjuler sig under vandspejlet, mens den synlige tiendedel administreres væk. Man kryber tættere sammen i de boliger man har, for der er ikke råd til at sætte bo efter ens virkelige behov. Tragedierne af den skjulte hjemløshed bliver ikke færre, men flere. Overbefolkning og slumproblemer er bolignødens omfattende og alvorlige virkning. Boligsagens løsning kommer derfor alle ved, og den lader sig ikke udskyde længere. Hverken smukke programmer eller lapperier er tilstrækkelige. En dybtgående revision af vore boliglove må til. En gennemførelse af kommunisternes boligprogram med disse syv foranstaltninger:

**Et årligt byggeri af 50.000 lejligheder,
30.000 opført af sociale boligselskaber,
et ekstraordinært antal folkepensionistboliger,
tilbagevenden til statslånsvirksomheden til lav rente,
med lån op til 97 procent af opførelsessummen, hvilket vil
halvere lejernes indskud,
kommunernes ret til ekspropriation af jord til boligbyggeri,
større huslejetilskud gennem forhøjelse af indtægtsgrensene**
vil umiddelbart føre til en mærkbar forbedring.

Poul Sørensen, formand
for det konservative partis
folketingsgruppe:

*»Folk må betale, hvad boligen
koster! Markedsprisen!
Er det det ord, som er så slemt!
Det er da klart, at jeg går ind
for, at også ejerne tilgodeses.
Tror De, jeg vil deltage i mis-
tænkeliggørelsen af husejerne?»*

(Interview i Boligen, 1963)

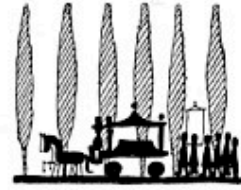
Andre samfundsmæssige indgreb

Suppleres disse med samfundsmæssige indgreb over for de prisfordyrende led i byggeprocessen, vil boligbyggeriet kunne billigøres betydeligt. Vi peger på nødvendigheden af en tilfredsstillende licitationsordning og effektivt indgreb over for byggemateriale-industrien. Trods kunne ord om enestående konkurrencevilje og prisbillighed lader de private bygherrer ved hjælp af indbyrdes aftaler »billige tilbud« på mindst 200 millioner kr. om året forsvinde i vor tids »mestergrise«. Med byggematerialepriserne forholder det sig lige så grelt. Priserne fastsættes af private monopoler og karteller, der gennem konkurrencebegrænsende aftaler sørger for, at de bliver højest mulige. Tre fjerdedele af samtlige materialer, der medgår til et boligbyggeri, er monopolbundne, visse af dem op til 95-100 procent. Langt over 300 aftaler er indregistreret i monopoltilsynet, hvortil kommer hundreder af håndværkeraftaler. Nødvendigheden af dybtgående kontrol og – endnu bedre – en overførelse af byggematerialeindustrien fra privat- til samfundseje bliver mere og mere åbenbar.

Boligen i fremtiden

De magtfulde kapitalkredse i vort land har ingen interesse i at skaffe billige boliger. På længere sigt vil derfor spørgsmålet om en yderligere begrænsning af storfinansens og monopolars skalten og valten med samfundets rigdomme melde sig med stor styrke. På stadig flere områder stiller de kapitalistiske ejendomsforhold sig alvorligt i vejen for løsningen af alle vitale samfundsproblemer. Monopolerne tilegner sig og anvender de værdier, som arbejdskraften skaber. De bestemmer, hvad og hvor der skal investeres, hvad og hvor der skal bygges, hvilke virksomheder der skal oprettes, og hvor de skal placeres. De umuliggør derfor virkelig planlægning, byggeprocessens hensigtsmæssige organisering, fordelagtig materialeanvendelse m. v. Deres

profitbegær går forud for alt andet. Derfor er for eksempel elementhusbyggeriet – det industrielle byggeri, ikke blevet billigere. Boligens fremstilling i stordrift har ikke medført lavere huslejer. Monopolerne afgør mere endnu. Gennem bankernes kreditgivning kontrollerer de alle virksomheders investeringer, ligesom de øver indflydelse på det offentlige. De bestemmer og tjener. Hvis jord og byggegrunde i nærheden af byerne derimod befandt sig i samfundets øje, ville en spekulation, som den vi oplever, være udelukket. Som et første skridt må det tilstræbes, at kommunerne får ret til at sikre sig jord til byggegrunde til den værdi, jorden har som landbrugsjord. Ved at leje denne ud – ikke ved salg – vil kommunerne få helt andre vilkår end nu og muligheder for god plantægning, byplan- såvel som erhvervsplanlægning. Ved enten selv at bygge eller ved at lade de sociale boligselskaber bygge, vil spekulation ligeledes blive udelukket. Beboernes medbestemmelsesret kan derved også udvides til at begynde ved boligernes udformning, størrelse, indretning og drift. Gennem århundreder har bygherrer og husejere i ly af samundsmagten uforstyrret kunnet tjene stort ved at leje husrum ud til befolkningens flertal – til de dårligst stillede og de svageste. Det ville være en retfærdighedshandling over for dette flertal at lade et næste skridt gælde udlejningsejendommens overførelse i offentligt øje, efterhånden som de nuværende ejere afhænder dem. Den nødløsning, som de nuværende lejer køber af ejendomme har medført på grund af lejernes frygt for tvivlsomme moderniseringer, ville kunne undgås. Udlejningsejendommene ville kunne sikres bedre vedligeholdelse, forfald kunne hindres i tide, og fornuftig modernisering og byfornyelse sikres. Ved at sætte menneskene og deres behov i forreste række frem for pengene og profitten vil elementære menneskerettigheder som bolig og arbejde for altid være garanteret enhver. Dette er med held lykkedes overalt i de socialistiske lande, og det er for alvor værd at stile efter.

*Når der kan eksproprieres
jord til kirkegårde,
må der vel også kunne
eksproprieres grunde
til boliger for de levende*

OVER
HOVEDET
tag

Kommunisternes handlingsprogram til afskaffelse af bolignøden og for en social boligpolitik . . .

Danmarks kommunistiske Parti har altid betragtet retten til en bolig som en elementær menneskeret. Enhver skal have mulighed for at få en bolig, svarende til den enkeltes ønsker og behov, og til en rimelig husleje. Sådan er det ikke i dag, hvor boligen er et spekulationsobjekt. I de første efterkrigsår blev der i mange henseender ført en social boligpolitik, men i de senere år har det private initiativ fået frit spil. Dagens boligsituation viser, at denne politik har spillet totalt fallit. Nu må det være slut! De private bygherrer hverken vil eller kan løse opgaven: at bygge boliger nok og at bygge billige boliger. Løsningen af boligproblemet må derfor gøres til en samfundsmæssig opgave, til en forpligtelse for stat og kommune på samme måde som blandt andet uddannelses- og sundhedsvæsenets problemer. Så kan spekulatøren i boligen helt og fuldt afskaffes. Men vi har ikke råd, siger de ansvarlige. Kommunerne henviser til, at der er penge nok i statskassen – også uden opkrævning af ekstra skatter, oprettelse af fonds m. m. Staten har råd

til at lade militæret bruge 1,8 milliarder kr. årligt – det svarer til en boligproduktion på 35.000 lejligheder. Statsregnskabet udviser år for år et kæmpeoverskud, som kunne bruges til fremme af et stort og billigt boligbyggeri. Der er penge. Spørgsmålet er blot: vil man bruge dem til boliger? Kommunerne kræver, at staten bevilger og investerer de nødvendige midler, og at staten sætter alle kræfter ind for en hurtig løsning af boligproblemet. Ud fra dette grundlæggende synspunkt stiller Danmarks kommunistiske Parti i det følgende en række punkter op for en ny boligpolitik i Danmark.

Boliger til alle

Alle kræfter sættes ind for at afskaffe bolignøden. Arbejdskraft og materialer koncentrerer om udførelsen af et rationelt byggeri på mindst 50.000 lejligheder om året, indtil bolignøden er totalt afskaffet. De sociale boligselskabers andel af byggeriet sættes op til mindst 30.000. De har bevist, at de kan bygge godt – og billigere end de private – og de kan ved hjælp af stor-driften billigere byggeriet. Private bygherrer kan medvirke under forudsætning af, at de underkaster sig en effektiv kontrol med såvel husleje som kvalitet. Etagebyggeriet skal, indtil bolignøden er afskaffet, have fortrinsret. Der gennemføres indtil videre fuldt stop for følgende byggeri: forsikringspalæer, bankpalæer, unødvendigt forretningsbyggeri, luksusvillaer, administrationsbygninger og militært byggeri.

Pensionistboliger

Mange ældre mennesker ønsker en lille bolig med moderne bekvemmeligheder og til en billig leje. I mange tilfælde vil de, hvis de får en pensionistbolig, frigive en

større lejlighed til gavn for familier med børn. Et betydeligt byggeri af boliger for folkepensionister vil være med til at afskaffe bolignøden. Der må derfor i det sociale byggeri skaffes plads til mindst 10.000 pensionistboliger i løbet af de kommende fem år.

Boliger til enlige

Mange unge må i dag bo hjemme i overfyldte lejligheder. Det skaber mange personlige og familiemæssige problemer. Disse unge – såvel som de ældre – har ret til en lille lejlighed eller i det mindste et anstændigt værelse. Det statslige og det kommunale byggeri af kollegier og kollektivhuse må derfor fremskyndes, og i det sociale byggeri må der indrettes selvstændige værelser og mindre lejligheder for enlige.

Saneringen

Tusinder af familier bor i saneringsmodne huse, i små usunde og brandfarlige lejligheder, der danner en dårlig ramme om familielivet og børnenes opvækst. Visse steder kan gårdsaneringer og lignende have sin positive virkning, og de må da gennemføres med støtte fra det offentlige. De fleste steder må de gamle huse dog helt fjernes og nyt boligbyggeri iværksættes efter de retningslinjer, der er foreslået i det foregående. Statens støtte til og kommunernes opkøb eller ekspropriation af saneringsmodne ejendomme må derfor væsentligt forøges for at undgå spekulation og erhvervsbyggeri i gamle boligområder, og for at få saneringskvartererne omdannet til velindrettede boligområder. Der må sikres lejerne i de gamle ejendomme gode erstatningslejligheder og eventuelt huslejetilskud ud over det ellers gældende.

Billige boliger

For at sikre billige, men gode boliger må der ydes den fornødne statsstøtte. Renten af lånene til boligbyggeriet må maksimalt være 4 procent, og der ydes de sociale boligselskaber statslån på op til 97 procent af byggeomkostningerne. En sådan byggestøttelej vil betyde lave indskud og medvirke til at lejen i det moderne byggeri kan bringes ned på 250-300 kr. pr. måned for en god familiebolig. Med de eksisterende huslejetilskud bliver lejen endnu lavere. Disse tilskud bør forbedres ved blandt andet en forhøjelse af indtægtsgrænsen for lejere i såvel nybyggeriet som i den øvrige boligmasse. Byggeriets omkostninger kan i øvrigt nedbringes ved effektiv kontrol med og regulering af entreprenørernes og bygherrerens fortjeneste.

Stands jordspekulationen

Omkostningerne ved boligbyggeriet må nedbringes. Som et led heri må der sættes et effektivt stop for jordspekulationen. Stat og kommuner må sikre sig den nødvendige jord for byggeplaner et stykke ud i fremtiden. Retten til at ekspropriere jord til boligbyggeri må sikres ved lov.

Kontrol med byggematerialeindustrien

Monopoliseringen af byggematerialeindustrien er årsagen til de høje materialepriser, der medvirker til at fordyre byggeriet. Der må derfor gennemføres en effektiv kontrol med monopolernes priser og avancer. På længere sigt må der gennemføres en nationalisering af byggematerialeindustrien. Kæmpeprofitterne vil så bortfalde, og priserne kan sættes ned, hvilket kommer lejerne til gode i form af lavere byggeomkostninger.

En bedre lejelovgivning

I alt det bestående udlejningsbyggeri skal lejernes sikres imod huslejeforhøjelser. Disse fremskaffer ikke en eneste bolig mere, men vil kun betyde yderligere fortjeneste til ejerne. En mangeårig forføjlet boligpolitik skal ikke betales af lejerne i den gamle boligmasse. Et vigtigt led i hjemmets tryghed er lejemålets uopsigelig. Overholder lejeren sine kontraktlige forpligtelser, er uopsigelig-heden en demokratisk ret for alle lejemål. Det skal også gælde klublejligheder og udlejningsværelser. Der må sikres lejerne fri bytteret uden husleje-forhøjelse og under kontrol af boliganvisningen. Herved kan der opnås en bedre fordeling af lejlighederne efter ønske og behov, og samtidig vil byernes problemer i forbindelse med transporten fra hjem til arbejdsplads kunne lattes. De senere års mange »moderniseringer« af undertiden tvivl-som kvalitet kan forhindres ved at indføre bestemmelser i loven om, at ingen moderniseringer må finde sted, uden at et flertal af lejerne har godkendt planerne og de økonomiske betingelser.

Boligerne og samfundet

Alle disse forslag vil fremme en boligpolitik, der bygger på tanken: boligen er menneskeret, hvilket burde være nedfældet i Grundloven. En ret som kun kan garanteres, hvis samfundet – og ikke det private initiativ – er bestemmende. Derfor må de eksisterende private udlejningsejendomme på længere sigt overtages af det offentlige gennem stat, kommuner eller sociale boligselskaber. Dermed standses al spekulation i og handel med boliger. Lejerne skal ved en reel medbestemmelsesret have indflydelse på administrationen og økonomien. Boligproblemet, et af de største sociale problemer i vort

land, kan og skal løses. Kommunisterne har her stillet deres forslag, hvis gennemførelse vil betyde, at bolig-mangelen kan afskaffes i løbet af forholdsvis få år. Vi har stillet vidtrækkende forslag, fordi vi ved, at lapperier ikke løser noget – fordi det er nødvendigt at gøre op med den forføjlede boligpolitik, de ansvarlige i en årrække har ført. Kommunisterne vil arbejde for, at dette handlingsprogram bliver skridtet til, at retten til en bolig bliver en kendsgerning i vort land.

Vedtaget på
Danmarks kommunistiske Partis centralkomitémøde
den 18.-19. februar 1964

Udsendt af Danmarks kommunistiske Parti, boligudvalget. Under redaktion af Alvida Larsen. Pris 1 kr.

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk